

ĐU' HƯỞNG CỦA PHONG TRÀO DUY TÂN TRONG XÃ HỘI VIỆT NAM

Các sĩ-phu duy-tân đã để lại một số ảnh hưởng rất lớn trong xã hội Việt-Nam đầu thế kỷ thứ 20. Về phong tục, người Việt làm quen với mái tóc cắt ngắn và bộ Âu-phục. Cắt tóc ngắn được xem như là biểu lộ cho ý muốn đoạn tuyệt với hủ tục, cắt tóc ngắn được xem là duy-tân, là ái quốc. Trong vụ Trung-kỳ dân-biến xảy ra năm 1908, cả đoàn người biểu tình xin sưu đều rủ nhau cắt tóc ngắn. Về kinh tế, người Việt biết trọng các nghề nông thương, không khinh rẻ những nghề lao động. Về tư tưởng, các sĩ phu duy-tân đã làm thay đổi quan niệm *trung-quân ái-quốc* của sĩ dân trong nước đưa đến sự nhận thức mới về *quốc gia*, về *lòng ái-quốc*, về *trách nhiệm đối với quốc gia*, và đưa ra một ý niệm hoàn toàn mới về chính trị cho người Việt: *dân-quyền*.

Trên phương diện giáo dục, các sĩ phu duy-tân đã cổ động cho tân học, bỏ khoa cử từ chương, học cả ba thứ chữ Việt, Hán, Pháp chứ không chỉ học chữ Hán như khi trước. Chương trình học trong các tư thực chú trọng các môn sử ký địa lý Việt-Nam và thế giới để biết về những biến chuyển thế giới và sự liên hệ của Việt-Nam với các nước ngoài chứ không phải chỉ biết sử ký của Trung-Hoa không thôi. Học sinh được đọc những sách của Khang Hữu Vi và Lương Khải Siêu, những bài về Jean-Jacques Rousseau, Montesquieu, Voltaire, v.v... để hiểu sinh hoạt chính trị và tư tưởng triết học mới.

Ảnh hưởng lâu dài và quan trọng hơn cả là sự phổ-thông-hóa chữ quốc-ngữ. Lúc đầu, chính phủ thuộc địa đã khuyến khích rồi ép buộc việc học chữ quốc-ngữ, nhưng dân chúng từ chối, không chịu gửi con đi học vì cho rằng chữ quốc-ngữ chỉ là phương tiện trung gian để chuyển đổi từ chữ Hán sang chữ Pháp.

Khi các sĩ phu đích thân cổ động việc học quốc-ngữ vì họ đã nhận ra sự tiện lợi của quốc-ngữ trong việc truyền thông, thì dân chúng mới bắt đầu nghe theo mà học quốc-ngữ.

Chính nhờ phong trào duy-tân, dân chúng đã được chuẩn bị để chấp nhận học thứ chữ mới: *chữ quốc-ngữ*, và học theo tinh thần mới: *không học từ chương mà học thực-nghiệp*. Cho nên khi chính phủ Pháp ban hành học chế năm 1908 và triều đình nhà Nguyễn bỏ hẳn khoa cử Hán-học năm 1918, những sự khó khăn và ngăn trở không còn nhiều nữa.